

DOI: 10.33310/2518-7813-2019-65-2-264-268

УДК 378+364.4

Ольга СЕРЕБРЯНІКОВА

аспірант кафедри педагогіки

Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського
м. Одеса, Україна

e-mail: sinukolda@gmail.com

ВІДОБРАЖЕННЯ У ЗМІСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ СУТНОСТІ І ЦІННОСТІ РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасна система соціальної роботи вимагає від майбутнього фахівця неабиякої теоретичної та практичної підготовки, наявності важливих особистісних якостей, які допоможуть у наданні ефективних та дієвих соціальних послуг населенню. Рекреаційна діяльність у соціальній роботі одна із нових видів роботи, що активно впроваджується. Так, рекреація відображає відновлення та оновлення психічних, духовних та фізичних сил особистості для продовження активної особистісного та суспільного життя. Провідним завданням рекреаційної діяльності виступає допомога особистості у відновленні сил для гарного самопочуття, корекції психічного стану людини для того, щоб вона продовжувала свої соціально-активні функції та виконання професійних задач. Впровадження у фахову підготовку сутності і цінності рекреаційної діяльності допоможе мінімізувати професійне вигорання, зниження професійної деформації та підвищення рівня професійної компетентності завдяки відновленню та оновленню духовних, психічних та фізичних сил майбутнього соціального працівника.

Ключові слова: рекреаційна діяльність, фахова підготовка майбутніх соціальних працівників, рекреація.

Сучасна ситуація в державі вимагає від вищих навчальних закладів під час фахової підготовки майбутніх соціальних працівників впровадження нових технологій, навчальних програм, постійного оновлення навчальних предметів та пошуку нових напрямів саморозвитку спеціаліста.

Відображення у змісті підготовки майбутніх соціальних працівників сутності рекреаційної діяльності допоможе побудувати та виховати спеціаліста, який може відновлювати свої духовні, психічні та фізичні сили, що в свою чергу допоможе у продуктивній праці, бути енергійним, стресостійким, активним та професіоналом у своїй праці.

Питання рекреаційної діяльності у своїх наукових працях розглядали такі вчені: Аванесова Г. А., Бочелюк В. Й. та Бочелюк В. В., Харченко С. Я., Журавльова М. М., Асанова І. М., Ісаєва І. Ю., Величко В. В. та багато інших.

Донедавна рекреаційна діяльність знаходила відображення в туризмі, фізичній реабілітації та дозвіллі, які в свою чергу відповідали за активний відпочинок, подорожі, проведення вільного часу, відновлення фізичного стану. Але впровадження рекреаційної діяльності як напряму в соціальній роботі є відносно новим шляхом розвитку соціальної роботи. При впровадженні рекреаційної діяльності у фахову підготовку майбутніх соціальних працівників підвищиться якість та рівень їх професійної діяльності, удосконаляться особистісні якості, від чого буде залежати допомога іншим.

Тому метою нашої статті виступає вивчення рекреаційної діяльності у змісті фахової підготовки майбутніх соціальних працівників.

Відповідно до закону «Про вищу освіту» від 01.07.2014 (редакція від 25.07.2018) вища освіта – сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у закладі вищої освіти (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти.

Також у законі знаходить своє відображення поняття академічна свобода – самостійність і незалежність учасників освітнього процесу під час провадження педагогічної, науково-педагогічної, наукової та/або інноваційної діяльності, що здійснюється на принципах свободи слова і творчості, поширення знань та інформації, проведення наукових досліджень і використання їх результатів та реалізується з урахуванням обмежень, встановлених законом.

Перед вищим навчальним закладом у підготовці кваліфікованих працівників стоять такі завдання:

- 1) формування особистості шляхом патріотичного, правового, екологічного виховання, утвердження в учасників освітнього процесу моральних цінностей, соціальної активності, громадянської позиції та відповідальності, здорового способу життя, вміння вільно

- мислити та самоорганізовуватися в сучасних умовах;
- 2) забезпечення органічного поєднання в освітньому процесі освітньої, наукової та інноваційної діяльності;
 - 3) створення необхідних умов для реалізації учасниками освітнього процесу їхніх здібностей і талантів;
 - 4) збереження та примноження моральних, культурних, наукових цінностей і досягнень суспільства;
 - 5) поширення знань серед населення, підвищення освітнього і культурного рівня громадян [1].

Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського відображає зміст підготовки майбутніх фахівців у документі «Стратегічні пріоритети та план розвитку Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського на 2014–2022 роки (зі змінами)» від 26.04.2018. Так, вказаний напрямок – перегляд сучасних та запровадження нових освітніх стандартів, навчальних дисциплін та розробка на їх основі навчальних планів, орієнтованих на потреби споживача освітніх послуг, розроблення й упровадження активних методів навчання з використанням інтерактивних засобів та сучасних інформаційних технологій; покращання організаційно-виховної роботи в університеті за напрямками національно-патріотичного, інтелектуально-духовного, громадсько-правового, морального, екологічного, естетичного, трудового, фізичного виховання та формування здорового способу життя студентської молоді; наукове обґрунтування та подальше упровадження перспективної системи підготовки сучасного вчителя як новатора педагогічних інновацій, організатора спільної діяльності та фахівця з творчим професійно-педагогічним мисленням.

Ми визначали, що рекреація – це відновлення фізичних, духовних та психічних сил особистості. Відповідно рекреаційна діяльність – сукупність заходів, вправ та методик, які направлені на відновлення та оновлення фізичних, духовних та психічних сил людини для продуктивного виконання своїх обов'язків.

Зокрема дозвіллева діяльність направлена на відпочинок, розвагу, підвищення освіти за власним бажанням особистості, що і є спільним з рекреацією.

Ми вважаємо, що буде доречним включити основи дозвілля в рекреаційну діяльність, так як в них спільна функція – відновлення сил через відпочинок, активну діяльність за власним бажанням. Саме через дозвілля особистість може саморозвиватись, відпочивати, відкривати нові можливості власного організму.

Вчені Бочелюк В. Й. та Бочелюк В. В. у навчальному посібнику визначають дозвілля, невід'ємною частиною духовної сфери у діяльності людини.

На думку вчених дозвілля являє собою об'єднання декількох видів діяльності, яким особистість надає перевагу за власною волею: проведення вільного часу, самоосвіта, підвищення майстерності у різноманітних галузях та інше. Цим самим авторки підкреслюють часовий період дозвілля, що говорить про діяльність на протязі деякого часу. За допомогою дозвілля особистість може розвивати та покращувати свою моральну сферу [3].

Дещо інший погляд на природу дозвілля вказує вчена Аванесова Г. А. Вона вбачає дозвілля, як відпочинок від праці та встановлення необхідних сил для виконання життєвих функцій у найближчому соціальному колі людей.

Втома є результатом праці, та на фоні неї потребує відпочинку. А відпочинок у свою чергу має на увазі здійснення життєво важливої потреби в релаксації, розслабленні, переключенні уваги на інші предмети не прикладаючи зусиль.

Виходячи з вище сказаного можна стверджувати, що відпочинок в першу чергу є біологічною потребою людини аніж духовною. Звичайно на біологічну потребу впливає низка супутніх факторів, таких як: психологічні особливості людини, фізіологічні та соціальні навантаження, з якими вона зіштовхується щодня.

На основі розгляду дозвілля у житті людини вчена розглядає рекреацію, як біологічну активність особистості, яка направлена на відновлення духовних, фізичних і психологічних сил для продуктивного продовження трудової діяльності. Тому вважається, що рекреація як і дозвілля має фізичне, духовне і соціально-культурне оздоровлення.

Активну рекреаційну діяльність особистість будує відповідно до власних потреб, вподобань, культурних пріоритетів та власним поведінковим стандартам.

У рекреаційній діяльності, якщо вона має продуктивні результати є рекреаційний ефект. Він проявляється через відчуття бадьорості, задоволення від відпочинку, оскільки в людини відбувся енергообмін в організмі в результаті оздоровлення та оновлення сил, встановлення душевної та психологічної рівноваги. Якщо людина досягає такого ефекту, то досягає відчуття комфорту та рівноваги всіх сфер життєдіяльності, що мотивує та надихає її на нові досягнення [2].

Дослідник Харченко С. Я. та інші вчені у посібнику вивчаючи вільний час розкрили його функції, серед яких нашу увагу привернули: рекреаційна функція – спрямована на відновлення

фізичних, духовних та психологічних сил витрачених у процесі діяльності; розрядка напруги – спрямована на забезпечення та створення умов для проведення дозвілля [6].

Ще однією складовою рекреаційної діяльності можна анімацію. Виникнення Необхідність новітніх напрямів удосконалення сфери дозвілля, які будуть захоплювати людину, спонукати на постійний рух, розвиток та релаксацію породило виникнення анімації.

Завдяки анімації в соціально-педагогічному розвитку в особистості виникає підняття духу, встановлення нових соціальних контактів, відносин, на основі комунікацій, що допоможе протистояти негативному впливу суспільства та активізувати внутрішні сили.

Дослідниця Н. О. Максимовська вважає соціально-педагогічну анімацію, як процес активізації, пробудження особистісних та духовних сил людини, результатом чого є продуктивна діяльність, прояв творчого підходу, налагодження та збереження соціальних стосунків.

З огляду цього поняття можна дійти висновку, що впровадження соціально-педагогічної інформації допоможе у формуванні виховного і самовиховного механізму перетворення особистості у сучасних умовах суспільства.

Авторка вважає, що соціально-педагогічна анімація у сфері дозвілля – це процес вибору людиною переваг у дозвіллі з метою саморозвитку особистості у соціальних контактах, натхнення на продуктивну працю та активну соціальну позицію у суспільстві через різноманітні засоби анімації.

З огляду поняття можна виділити завдання соціально-педагогічної анімації: 1) побудова соціально-педагогічних умов для застосування засобів анімації в дозвіллі людей відповідно до кожного регіону, релігійних вподобань та інше; 2) розвиток особистісної активності в середовищі де буде відбуватись дозвілля діяльність; 3) розвиток соціальних комунікацій серед різних верств населення для гармонійної взаємодії під час соціально-педагогічної анімації; 4) розвиток між групових та міжнаціональних відносин серед населення для підбору ефективної програми анімації; 5) збагачення арсеналу сімейного дозвілля; 6) включення людей з особливими потребами в процес дозвілля та підтримка протягом всього часу; 7) профілактика соціальних деформацій, допомога при інтеграції і соціалізації різних верств населення [5].

Таким чином можна сказати, що завдяки розвитку соціально-педагогічної анімації не тільки буде проводитись організація активного виду дозвілля, а й всіляка підтримка учасників процесу та розвиток їх особистісних, психічних та фізичних якостей.

Вчена Журавльова М. М. розглядала поняття рекреаційна анімація, яке трактувала, як – вид дозвільної діяльності, спрямованої на відновлення духовних і фізичних сил людини.

В рекреаційну анімацію можуть входити туристичні програми, заняття з рекреаційними цілями та будь-які інші, які підходять особистостям за їх вимогами та вподобаннями [4].

Підводячи підсумок теоретичного аналізу змісту підготовки логічно зауважити, що рекреаційна діяльність повинна відбуватись на трьох рівнях: рекреація, як відновлення сил; дозвілля, як організація вільного часу з урахуванням потреб та вподобань розрахованих на саморозвиток та самовиховання; анімація, як розважальні програми з розвитком соціальних відносин, соціально-культурне виховання, програми туристичного та оздоровчого характеру.

На основі аналізу рекреаційної діяльності ми провели перший етап дисертаційного дослідження щодо виявлення рівня знань майбутніх соціальних працівників щодо сутності рекреаційної діяльності відповідно до когнітивного компонента дисертації.

Експериментальну вибірку дослідження склали студенти факультету початкового навчання, спеціальності 231 Соціальна робота Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського у кількості 41 чоловік (1–6 роки навчання заочного відділення) та 61 чоловік (2–6 роки навчання денного відділення).

Для діагностики рівня знань ми самостійно розробили опитувальник, який містив в собі ряд запитань стосовно головних складових рекреаційної діяльності з варіантами відповідей.

Результати отриманого дослідження відображені у таблиці 1.

Таблиця 1 – Результати вивчення когнітивного компонента дисертаційного дослідження експериментальної групи

Респонденти	Рівень знань					
	високий		достатній		низький	
	%	к-ть студ.	%	к-ть студ.	%	к-ть студ.
Експериментальна група (ЕГ) у кількості 102 студенти	14,7	15	39	38,2	48	47,1

За отриманими результатами з таблиці 1 ми бачимо, що високим рівнем знань з рекреаційної діяльності лише 14,7% опитуваних. Високий рівень знань свідчить про оперування всіма складовими рекреаційної діяльності, вміння використовувати рекреаційний інструментарій в практичній діяльності та постійному прагненні оновлення та удосконалення наявних знань. Також високий рівень знань показує і рівень пізнавальної

активності, що характеризує майбутнього соціального працівника, як активного спеціаліста прагнучого до саморозвитку та самовиховання.

Достатній рівень знань рекреаційної діяльності серед опитуваних студентів займає 38,2%. Достатня кількість респондентів, які мають базові знання та уявлення про сутність і структуру рекреаційної діяльності. Такий багаж знань дає можливість лише поверхового займатись рекреаційною діяльністю, але не дає змоги для впровадження її у професійну діяльність.

Низький рівень знань з рекреаційної діяльності мають 47,1% студентів. Це найбільша кількість чоловік – 48 з загальної кількості учасників етапу експерименту. Низький рівень знань показує мінімальну наявність або повну відсутність уявлень чи понять про рекреаційну діяльність. Означений рівень показує низьку пізнавальну

активність особистості, небажаність розвитку у професійному напрямку, відсутність пошуку нових методів та напрямів роботи, що допоможуть ефективно виконувати професійні обов'язки.

Підсумовуючи результати першого етапу дисертаційного дослідження ми можемо стверджувати, що за отриманими даними дослідження є необхідність впровадження навчального курсу з рекреаційної діяльності для майбутніх соціальних працівників, що допоможе їм у подальшій роботі над своєю професійною діяльністю, розширенню знань з нових методів роботи і надання допомоги, профілактиці професійного вигорання в майбутньому.

Тому при реалізації поставлених умов дисертаційного дослідження, студентам спеціальності 231 Соціальна робота буде впроваджено навчальний курс «Рекреаційна діяльність майбутнього соціального працівника».

Список використаних джерел

1. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
2. Аванесова Г. А. Культурно-досуговая деятельность: Теория и практика организации: Учебное пособие для студентов вузов / Г. А. Аванесова. – М.: Аспект Пресс, 2006. – С. 7–11.
3. Бочелюк В. Й., Бочелюк В. В. Дозвілєзнавство. Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 208 с.
4. Журавлева М. М. Анимация в рекреации и туристской деятельности: курс лекций. Иркутск: ООО «Мегапринт», 2011 г. – 135 с.
5. Н. О. Максимовська. Анімація дозвілля як засіб соціального розвитку особистості в соціумі, що глобалізується. Розділ 3. Педагогіка. Вісник. Випуск 35. 2012. С. 1–10.
6. Харченко С. Я., Белецька І. В., Гаміна Т. С. Організація вільного часу школярів. Видавництво ЛНПУ імені Тараса Шевченка «Альма-матер». 2014. 230 с.

References

1. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
2. Avanesova G. A. (2006). Kulturno-dosygovaya deyatel'nost: Teoriya i praktika organizatsyy: Uchebnoe posobie dlya studentov vuzov / G. A. Avanesova. – M.: Aspekt Press, 2006. – S. 7–11 [in Russian].
3. Bochelyk V. Y., Bochelyk V. V. (2006). Dozvileznavstvo. Navchalnyj posibnyk. – K.: Tsenter navchalnoy literatury, 2006. – 208 s. [in Ukrainian].
4. Zhuravleva M. M. (2011). Animatsiya v rekreatsii i turisticheskoy deyatel'nosti: kurs lektsiy. Irkysk: ООО «Megaprint», 2011 g. – 135 s. [in Russian].
5. Maksimoska N. O. (2012). Animatsiya dozvillya yak zasib sotsial'nogo rozvytku osobystosti v sotsiymi, scho globalizuyetsya. Rozdil 3. Pedagogika. Visnyuk. Vypusk 35. 2012. S. 1–10. [in Ukrainian].
6. Kharchenko S. Ya., Belyeczka I. V., Gamina T. S. (2014). Organizaciya vil'nogo chasu shkolyariv. Vydavnyctvo LNPU imeni Tarasa Shevchenka «Alma-mater». 2014. 230 s. [in Ukrainian].

Ольга Серебряникова. Отражение в содержании подготовки будущих социальных работников сущности и ценности рекреационной деятельности

Современная система социальной работы требует от будущего специалиста изрядной теоретической и практической подготовки, наличия важных личностных качеств, которые помогут в предоставлении эффективных и действенных социальных услуг населению. Рекреационная деятельность в социальной работе одна из новых видов деятельности, активно внедряется. Так, рекреация отражает восстановление и обновление психических, духовных и физических сил личности для продолжения активной личностного и общественной жизни. Ведущим задачи рекреационной деятельности выступает помощь личности в восстановлении сил для хорошего самочувствия, коррекции психического состояния человека для того, чтобы она продолжала свои социально-активные функции и выполнения профессиональных задач. Внедрение в профессиональную подготовку сущности и ценности рекреационной деятельности поможет минимизировать профессиональное выгорание, снижение профессиональной деформации и повышение уровня профессиональной компетентности благодаря восстановлению и обновлению духовных, психических и физических сил будущего социального работника.

Ключевые слова: рекреационная деятельность, профессиональная подготовка будущих социальных работников, рекреация.

Olga Serebriankova. The issue of implementation of the essence and value of recreational activities into the contents of future social workers' training

This article is devoted to the issue of implementation of the essence and value of recreational activities into the contents of future social workers' training. There are many changes, also new technologies of work, directions and innovative forms of education are introduced at this stage of future social workers' professional training. Today a social worker needs to be able to adapt quickly to society changes and mobilize his/her forces into a productive work direction that will solve professional tasks. Compared to a social pedagogue, a social worker has a wider range of work, multifunctionality in the profession, somewhat different contingent of clients who require a high level of knowledge, ability to handle stress, self-control and ability to work effectively in an emergency. The modern system of higher education allows educational institutions to introduce new educational subjects, which in their opinion are important and irreplaceable in the future specialists' professional training. Recreational activity is a relatively new direction in pedagogical science. Thus, until recently, recreational activity was studied in the spheres of physical and cross-cultural sciences that investigate the restoration of human's physical and spiritual condition by means of physical exercises complex and tourist and recreational routes development in different resort places where people will both recover their strength and enrich themselves spiritually. In pedagogical science recreational activity is intended to restore and establish, first of all, spiritual and mental forces of a person that will help to feel better and to carry out the activities at a high level. It is important that future social workers learn the basics and the main goals of recreational activities. First of all, it means to be able to restore their mental and spiritual powers by themselves, because this person is the main link between the system of social assistance and a person who needs it. And also it means to be able to teach others to recover their strengths, to develop together with the personality effective recovery systems to be used in future.

Key words: recreation, recreational activity, future social workers' professional training, the contents of training.